

Tønsberg Blad AS og Haukom gegn Noregi

Dómur frá 1. mars 2007

Mál nr. 510/04

10. gr. Tjáningarfrelsi

Bláðamenn. Opinberar persónur.

1. Málsatvik

Fyrri kærandi, Tønsberg Blad AS, gefur út héraðsfréttablaðið Tønsberg Blad sem er í eigu Orkla Media AS. Blaðið er gefið út 6 daga vikunnar og var því dreift að meðaltali í 33.314 eintökum árið 2002. Seinni kærandi, Marit Haukom, sem var ritstjóri blaðsins á umræddum tíma, er norskur ríkisborgari, fædd árið 1952 og búsett í Túnbergi.

Í október 1999 gerðu bæjaryfirvöld í Tjømø lista yfir eigendur fasteigna sem talið var að uppfylltu ekki ákvæði reglugerðar um að þeir skyldu hafa þar fasta búsetu. Var þetta gert til að hafa stjórn á mikilli eftirspurn eftir frístundaeygnum. Á listanum var að finna nokkur þekkt nöfn, m.a. R, forstjóra eins af stærstu fyrirtækjum landsins. Fjölskylda R hafði haft búsetu í umræddri eign allt frá byggingu hennar árið 1988 til 1998 þegar þau fluttust til Osló.

Í byrjun júní árið 2000 var fjallað um listann í einu tölublaða Tønsberg Blad. Var þar vísað til þekktra einstaklinga á listanum, m.a. R, og skýrt frá því að viðkomandi gætu neyðst til að selja eignir sínar þar sem ákvæði reglugerðarinnar væru ekki uppfyllt. Með greininni var birt mynd af R ásamt tilvitnun til ummæla hans um að framangreint hlyti að vera byggt á misskilningi. Eftir að hafa fengið upplýsingar þess efnis að nafn R hefði verið fjarlægt af listanum, var birt í blaðinu grein þar sem m.a. var fjallað um að hann hefði sloppið þar sem reglugerðin næði ekki til eigna sem eigendur hefðu reist sjálfir. Að auki voru gloppur stjórnkerfisins þessu tengdar gagnrýndar. Í enn annarri grein, sem birtist í blaðinu í ágúst s.á., var gerð grein fyrir því að nafn R ásamt nöfnum annarra hefði verið fjarlægt af listanum þar sem reglugerðin ætti ekki við um eignir þeirra.

Að kröfu R var refsímál höfðað á hendur kærendum í september árið 2000 fyrir ærumeiðandi ummæli. Ári síðar komst undirréttur að þeirri niðurstöðu að ærumeiðandi ummæli hefðu verið látin falla en í ljósi 10. gr. sáttmálans yrði að telja hagsmuni almenningu af upplýsingum um búsetumálefni sem og tjáningarfrelsi fjölmiðla meiri en hagsmuni R. Kærendur voru því sýknaðir og R dæmdur til greiðslu kostnaðar að andvirði 183.387 norskar krónur. R áfrýjaði dómnum til yfirréttar sem féllst á kröfur R að hluta í maí 2002. Umrædd ummæli voru dæmd dauð og ómerk og kærendum gert að greiða R 50.000 norskar krónur í miskabætur. Kærendur áfrýjuðu án árangurs til Hæstaréttar sem í júlí 2003 gerði þeim að greiða R 673.879 norskar krónur vegna málskostnaðar.

2. Meðferð málsins hjá Mannréttindadómstólnum

Kæran

Kærendur töldu að niðurstaða Hæstaréttar bryti í bága við tjáningarfrelsi þeirra samkvæmt 10. gr. sáttmálans.

Niðurstaða

Dómstóllinn taldi enga ástæðu til að draga í efa að umrædd takmörkun á tjáningarfrelsi kæranda stefndi að lögmætum markmiðum samkvæmt 2. mgr. 10. gr. sáttmálans, sem voru vernd réttinda og mannorðs R. Við mat sitt á því hvort rökstuðningur fyrir takmörkuninni væri fullnægjandi í ljósi fordæma réttarins benti dómstóllinn á að tilgangur 10. gr. væri m.a. að tryggja að almenningur fengi miðlað til sín upplýsingum sem hann hefði hagsmuni af. Að auki hefði almenningur, við ákveðnar kringumstæður, hagsmuni af því að vera upplýstur um það ef opinberar persónur færu ekki að lögum og reglum sem ætlað væri að vernda almannahagsmuni. Dómstóllinn vísaði til þess að réttur blaðamanna til að miðla upplýsingum um málefni almenns eðlis krefðust þess að þeir gerðu slíkt í góðri trú, á grundvelli staðreynda og að lagðar væru fram nákvæmar og áreiðanlegar upplýsingar í samræmi við siðareglur fjölmiðla. Umrætt mál lyti að fullyrðingum um staðreyndir en ekki gildisdómum tiltekins aðila. Þær lytu ekki að glæpsamlegu athæfi heldur einungis því að

reglugerðarákvæðum um búsetu væri ekki fylgt. Dómstólar komust jafnframt að þeirri niðurstöðu að umræddar fullyrðingar væru ekki mjög alvarlegar þótt líklegt væri að samborgarar R litu umrætt háttarni hans hornauga. Þá hefðu fullyrðingarnar verið settar fram af varfærni og þrátt fyrir að framsetningu væri ætlað að vekja hugaræsingu lesenda var þess gætt að fjalla um hlut R í málinu af hlutleysi og án þess að gefa til kynna að forsvarsmenn blaðsins teldu hann hafa brotið af sér að þessu leyti. Dómstóllinn taldi að jafnvægis hefði verið gætt við umfjöllun blaðsins þar sem með og mótrök voru birt í hverri grein um málið.

Þegar litið væri til þess hvort umrædd umfjöllun hefði verið í góðri trú þá taldi dómstóllinn sýnt fram á að staðhæfingarnar í byrjun júní árið 2000 byggðust á skjali sem fékkst hjá bæjaryfirvöldum. Í ljósi þess að umræddur blaðamaður hafði í fórum sér slíkt skjal væri ekki unnt að gera þá kröfu til hans að staðreyna sérstaklega hvort þeir einstaklingar sem þar væru nefndir uppfylltu kröfur reglugerðarinnar eða ekki. Þar sem staðhæfingar blaðsins voru ekki taldar alvarlegs eðlis og í ljósi hagsmuna almennings taldi dómstóllinn að sannindi umrædds skjals hefðu verið staðreynd með fullnægjandi hætti eins og á stóð og að aðhafst hefði verið í góðri trú.

Þrátt fyrir framangreint hefðu kærendur þurft að taka þátt í málsmeðferð vegna ærumeiðandi ummæla á þremur dómstigum sem leitt hefði til þess að þau voru dæmd dauð og ómerk. Fyrir utan eigin kostnað af málinu hefði þeim einnig verið gert að greiða umtalsverðar fjárhæðir í miskabætur og kostnað. Eins og málið væri vaxið hefði óhófleg og of mikil byrði verið lögð á þá, sem væri til þess fallin að draga úr tjáningarfrelsi fjölmiðla í Noregi.

Dómstóllinn taldi ástæður fyrir takmörkuninni, hafa verið ófullnægjandi og því hefði ekki borið nauðsyn til hennar í lýðræðislegu þjóðfélagi. Meðalhöfs hefði ekki verið gætt milli takmörkunar á tjáningarfrelsi og hinna lögmætu markmiða sem að væri stefnt.

Einróma niðurstaða dómstólsins var að brotið hefði verið í bága við 10. gr. sáttmálans. Kærendum voru með vísan til 41. gr. sáttmálans dæmdar 90.000 evrur í miskabætur, 170.000 evrur vegna málskostnaðar auk viðbótargreiðslu að andvirði 20.000 evrur vegna annarra þátta.